

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Łobzie po rozpoznaniu sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. przeciwko Z. K. o zapłatę wyrokiem z dnia 24 września 2018 roku:

I. oddalił powództwo;

II. przyznał na rzecz kuratora nieznanego z miejsca pobytu pozwanego Z. K. adw. D. K. kwotę 110 złotych brutto tytułem wynagrodzenia.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła strona powodowa, zaskarżając go w całości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja doprowadziła do wydania orzeczenia o charakterze kasatoryjnym, wobec stwierdzenia zaistnienia w sprawie nieważności postępowania jako bezwzględnej przesłanki odwoławczej.

Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Nieważność postępowania, stosownie do art. 379 pkt 5 k.p.c., zachodzi jeżeli strona (odpowiednio uczestnik postępowania) została pozbawiona możliwości obrony swych praw. Nie ma przy tym znaczenia, czy owa nieważność dotyczy skarżącego, czy też innego uczestnika postępowania. Jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 października 2013 roku (IV Cz 94/13, LEX nr 1388479), „bez znaczenia dla dopuszczalności rozważania z urzędu przez sąd apelacyjny nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji jest to, która ze stron wniosła apelację. Kwestię tę sąd apelacyjny rozważa bez względu na to, którą ze stron dotknęły skutki nieważności postępowania” (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 marca 2006 roku, IV CSK 115/05, LEX nr 182902). Przepis art. 386 § 2 k.p.c. stanowiący, iż w razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, nie dokonuje rozróżnienia między przyczynami nieważności. Bez względu zatem na rodzaj przyczyny uzasadniającej stwierdzenie nieważności postępowania konieczne jest zniesienie postępowania, które toczyło się przed sądem pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego - pojęcie pozbawienia strony możliwości obrony swych praw obejmuje sytuacje, w których z powodu naruszenia przepisów postępowania przez sąd - strona, wbrew swej woli, została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji. O pozbawieniu możliwości obrony praw można mówić wówczas, gdy stronie uniemożliwiono działanie w procesie osobiście bądź za pośrednictwem pełnomocnika, przedstawiciela ustawowego lub kuratora. Nieważność postępowania z tego powodu następuje, gdy strona została pozbawiona uprawnień procesowych wskutek wadliwego postępowania sądu, a nie wtedy, gdy na skutek własnego działania z uprawnień tych nie skorzystała, nie biorąc udziału w rozprawie, o której terminie została prawidłowo zawiadomiona (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2009 roku, II CSK 156/09, LEX nr 603162; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2009 roku, III UK 16/09, LEX nr 518055). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 listopada 2007 roku (II CSK 339/07, LEX nr 485859), pozbawienie strony możliwości obrony należy oceniać przez pryzmat konkretnych okoliczności sprawy.

W okolicznościach rozpatrywanej sprawy mieć należało na uwadze, że zarządzeniem z dnia 30 kwietnia 2018 roku Przewodniczący w Sądzie Rejonowym w Łobzie ustanowił w toku niniejszego postępowania dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego kuratora procesowego w osobie D. K.. Podstawę do ustanowienia kuratora stanowi art. 144 § 1 k.p.c., zgodnie z którym, przewodniczący ustanowi kuratora, jeżeli wnioskodawca uprawdopodobni, że miejsce pobytu strony nie jest znane. W sprawach o roszczenia alimentacyjne, jak również w sprawach o ustalenie

pochodzenia dziecka i o związane z tym roszczenia, przewodniczący przed ustanowieniem kuratora przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia miejsca zamieszkania lub pobytu pozwanego.

W świetle jednoznacznego brzmienia cytowanego przepisu, konieczną przesłanką ustanowienia kuratora jest uprawdopodobnienie przez wnioskodawcę, że miejsce pobytu strony nie jest znane. Ustanowiony w ten sposób kurator procesowy nie jest jedynie "kuratorem dla doręczeń", lecz ma podejmować za stronę, której miejsce pobytu nie jest znane wszystkie czynności procesowe, które są niezbędne dla obrony jej praw w toku całego procesu (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 1997 roku, II CKU 82/97, Prok. i P.-wkł. 1998, nr 2, s. 36). Ustawa wymaga od wnioskodawcy uprawdopodobnienia, a więc stosownie do art. 243 k.p.c. przedstawienia takich środków dowodowych, które pozwolą sądowi na uznanie za wysoce prawdopodobne, iż wnioskodawca nie jest w stanie wskazać aktualnego adresu pozwanego. Za utrwalony w orzecznictwie uznać należy pogląd, że ustanowienie kuratora z naruszeniem art. 144 k.p.c. – tj. braku uprawdopodobnienia przesłanki nieznanego miejsca pobytu strony - stanowi szczególny przypadek pozbawienia strony możliwości obrony swoich praw i w konsekwencji powoduje nieważność postępowania (vide np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1978 roku, III CRN 40/78, LEX nr 2269; a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1969 roku, III CRN 418/69, LEX nr 4696; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1998 roku, III CKU 12/98, LEX nr 34345; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2002 roku, I CKN 504/00 LEX nr 1170493 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2010, II CZ 150/10, LEX nr 738546). Nie można tracić z pola widzenia tego, że norma wyrażona w art. 144 k.p.c. posiada istotne funkcje gwarancyjne - służyć ma z jednej strony zapewnieniu ochrony praw strony nieobecnej (której miejsce pobytu nie jest znane), zaś z drugiej umożliwić przeprowadzenie postępowania cywilnego w sytuacji w której wnioskodawca z przyczyn obiektywnych nie potrafi wskazać adresu uczestnika postępowania. Uwzględniając przy stosowaniu przepisu art. 144 k.p.c. obie te racje, należy brać pod uwagę skutki procesowe bezzasadnego ustanowienia kuratora, tj. fakt, iż od momentu ustanowienia kuratora korespondencja sądowa w sprawie nie jest doręczana stronie, ale kuratorowi, w konsekwencji nie ma realnej możliwości zapoznania się z nią i zajęcia stanowiska w sprawie.

Taka sytuacja wystąpiła w niniejszej sprawie, albowiem niezasadnie z naruszeniem art. 144 § 1 k.p.c. został przez Sąd Rejonowy ustanowiony kurator dla pozwanego jako osoby nieznannej z miejsca pobytu, pomimo tego, że w tym postępowaniu nie zostało dotychczas uprawdopodobnione, iż nie jest znane miejsce pobytu pozwanego. Z analizy akt wynika, że w pozwie został wskazany jako adres pozwanego R. (...) /4. Adres ten był tożsamy z adresem pozwanym wskazanym w dokumentach stanowiących podstawę dochodzenia roszczeń, w szczególności polisą z dnia 10 stycznia 2014 roku [karta 29 akt]. Wskazać trzeba, że przesyłka dla pozwanego zawierająca zawiadomienie o terminie rozprawy i odpis pozwu została doręczona pozwanemu na adres wskazany w pozwie [to jest adres R. (...) /4], przy czym nastąpiło to w trybie doręczenia zastępczego, o którym mowa w art. 139 § 1 k.p.c. Zaznaczyć trzeba, że na przesyłce zaznaczono, że przesyłka nie została doręczona z uwagi na to, że nie została podjęta w terminie. Nie umieszczono natomiast na tej przesyłce żadnych adnotacji, które wskazywałyby, że pozwany nie mieszka pod adresem przesyłki, będącym adresem wskazanym przez powoda w pozwie. Podkreślić trzeba, że okoliczność ta nie wynikała także z zaświadczenia z systemu (...) -SAD znajdującym się na karcie 63 akt, które notabene ma charakter niepełny, gdyż nie zawierało danych aktualnego adresu pobytu, a jedynie dane poprzedniego pobytu stałego. W tej sytuacji sąd pierwszej instancji w ogóle nie miał podstaw do przyjęcia, że pozwany nie mieszka pod adresem wskazanym w pozwie. Pomimo to zobowiązał stronę powodową do podanie aktualnych danych adresowych pozwanego lub złożenia wniosku o ustanowienia kuratora dla osoby nieznannej z miejsca pobytu. Z akt sprawy wynika, że w piśmie z dnia 15 listopada 2017 roku powód złożył wniosek o ustanowienie kuratora procesowego dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego, argumentując to tym, że miejsce pobytu pozwanego nie jest znane, przy czym wskazano, że pozwany nie wymeldował się spod dotychczasowego adresu. Z załączonego do tego pisma zaświadczenia MSWiA wynika, że pozwany jest zameldowany na pobyt stały pod adresem R. (...) m4, gmina R. i brak zameldowania na pobyt czasowy. Na tej podstawie doszło do ustanowienia kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego

Sąd odwoławczy ma świadomość, że adres zameldowania nie musi być tożsamy z adresem zamieszkania danej osoby, jednak w świetle powyższych okoliczności nie było podstaw do przyjęcia, że pozwany nie zamieszkuje pod adresem zameldowania, a tym bardziej, że jego adres jest znany. Celem zweryfikowania tych okoliczności Sąd Okręgowy już

na etapie postępowania apelacyjnego zwrócił się o ustalenie adresu zamieszkania pozwanego do Policji. Zgodnie z notatką Komendanta Komisariatu Policji z dnia 4 marca 2019 roku ustalono, że pozwany mieszka pod adresem R. (...)/4 i doręczono mu osobiście kierowaną do niego przesyłkę sądową. To ostatecznie pozwala uznać, że adres pobytu pozwanego od chwili wszczęcia postępowania był tożsamy z adresem podanym w pozwie i nie było w związku z tym podstaw do ustanowienia dla niego kuratora w trybie art. 144 k.p.c.

W konsekwencji zachodziły podstawy do uznania, że doszło w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji od daty ustanowienia dla pozwanego kuratora do pozbawienia możliwości obrony swych praw przez tego pozwanego i tym samym do nieważności postępowania, albowiem powodu wadliwości procesowych sądu, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów kodeksu postępowania cywilnego (w tym wypadku art. 144 § 1 k.p.c.) strona pozwana nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 1974 roku, II CR 155/74, OSP 1975, z. 3, poz. 66; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1998 roku, III CKN 34/98, Prok. i P. 1999, nr 5, poz. 41; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2002 roku, V CKN 1057/00, Lex, nr 55517). Pozwany w związku z ustanowieniem dlań kuratora w trybie art. 144 § 1 k.p.c. nie był zawiadamiany o terminach rozpraw, nie były doręczane mu pisma w sprawie, nie mógł merytorycznie odnieść się do pozwu, jak również nie mógł podejmować skutecznie żadnych czynności procesowych w toku postępowania. Usunięcie skutków tego uchybienia wymaga uchylecia zaskarżonego postanowienia i zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością, tj. prowadzonego z udziałem kuratora pozwanego.

Argumentując jak powyżej Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i zniósł postępowanie przed sądem pierwszej instancji prowadzone z udziałem pozwanego i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Łobzie do ponownego rozpoznania. Jednocześnie w oparciu o art. 108 § 2 k.p.c. pozostawił temu Sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania odwoławczego.

SSO Tomasz Sobieraj

ZARZĄDZENIE

1. odnotować;
2. odpis wyroku doręczyć pełnomocnikowi powoda, kuratorowi pozwanego i samemu pozwanemu
3. po dołączeniu zwrotnych potwierdzeń odbioru akta zwrócić do Sądu Rejonowego

SSO Tomasz Sobieraj 14 marca 2019 roku